komst of toestemming. „Kerken die niet in dergelijke correspondenties geïncorporeerd zijn, zoeken en gaan die wel vrij aan, inzoover zij mogelijk is, maar toch op die wijze, dat zij uitzien naar hetgeen het meest past en nuttig is, om de uitnemendste gaven en overvloedige waarborgen te verkrijgen; daargelaten, dat zij geene zorg zouden dragen voor haren nood en zwakheid nu of later".[5]) Dat kerkverband wordt dan ook niet aangegaan in dier voege, dat daardoor eene kerk zich en haar toekomstige leden onvoorwaardelijk voor immer zou binden. „De vraag is, of eene parochiale kerk van deze of die plaats nu correspondentie met zoodanige classis kan ingaan voor zich en hare nakomelingen tot in het altoos doorgaande, d.i. of hun vrijwillig verband de nakomelingen met Goddelijk recht voor immer verplicht, op die wijze, dat hunne (d.i. der nakomelingen) vrijwillige en voorafgaande toestemming tot voortzetting en oefening van die correspondentie niet er tusschenin komt. Het antwoord is: Ik ontken dat. De kerkeraad van eene plaatselijke kerk kan slechts voor zichzelven verplichtingen aangaan, niet voor zijne opvolgers, tenzij dezer gelijke en vrije toestemming voorafgaat en tusschentreedt. Want onze nakomelingen zijn evenmin onvrij en redeloos vee, als wij. Blinde gewoonte, opvolging en gehoorzaamheid laten wij aan het Pausdom."[6]) In geval van nood kan eene kerk dan ook het kerkverband of zoodanige correspondentie beëindigen, hoewel niet willekeurig, maar met inachtneming van de aangegane verplichtingen. „De vraag is, of het derhalve aan elke kerk steeds onverschillig en vrij zal zijn, dergelijke correspondentie waar te nemen. Ik antwoord: Aan kerken, die reeds in eene correspondentie geïncorporeerd zijn, is het niet vrij, deze te verlaten of te onderbreken, tenzij in geval van noodzakelijkheid... evenmin als een lid der kerk, wanneer het zich reeds vrijwillig met deze particuliere kerk vereenigd heeft, alleen naar eigen willekeur en oordeel die eenheid verbreken kan, maar gehouden is onder het oordeel en de macht van dat lichaam te staan, waarvan hij lid heeft willen zijn en wel met toevoeging van deze stipulatie, dat hij zich zoude onderwerpen aan de gemeene leiding en tucht."[7])

Omdat het kerkverband aldus rust, behalve op Gods openbaring in de Heilige Schrift, tot het gehoorzamen waaraan de eene kerk echter het recht mist de andere te dwingen, èn op de vrije toestemming der kerken, zien de kerken, die met elkander in genoemde correspondentie treden, de grenzen harer bevoegdheid van handelen tegenover elkander zich ook gesteld in Gods Woord en in de onderling aangegane overeenkomst, de kerkenorde. Slechts door die vrijwillige aaneensluiting krijgen zij macht, ten opzichte van elkander op te treden. Maar dan bepaalt ook, of omschrijft, hare overeenkomst die macht. Voorzoover zij bij die confoederatie onderling macht over zich aan elkander geven, slechts zóóver hebben zij daarna bevoegdheid van handelen ten aanzien van elkander. Dat ligt ook in hetgeen Voetius schrijft ten antwoord op eene tegenwerping tegen zijn betoog, dat in de Heilige Schrift de plicht tot kerkverband aangewezen wordt. Men zeide n.l., dat uit zijn Schriftbewijs niet volgde, dat de dienaren des Woords door Goddelijk recht gehouden zijn gevallen of geschillen in andere kerken te beslissen of uit te maken. Hij geeft daarop dan ten antwoord: „Liefdeshalve en bij wijze van raadgeving zijn zij gehouden naar hunne mate hunne moeite bij te dragen, maar zonder zich schuldig te maken aan bemoeizucht met eens anders doen; doch met gezag zijn zij daartoe niet geroepen, behalve krachtens de aangegane bondsgemeenschap of verbinding of correspondentie".[8]) Op de vraag wat het naaste fundament van de verhouding, n.l. de eenheid, der kerken en van eene classicale correspondentie, is, antwoordt Voetius: „het eerste fundament is alleen het recht en bevel van God. Wanneer echter die correspondentie in het algemeen en in zichzelve beschouwd wordt: de vrijwillige toestemming of de overeenkomst der afzonderlijke kerken, die bij die correspondentie geïncorporeerd worden. Als men die correspondentie concreet beziet: in het individueele, en met toepassing op die en die afzonderlijke kerken."[9])

S. GREIJDANUS.

*P.S. In „De Heraut" van 1 Mei j.l. ontziet Prof. Dr H. H. Kuyper zich niet te schrijven: „Nu is het bekend, dat Prof. Greijdanus op de Synode van Assen zich evenzeer verzet heeft tegen de afzetting van Dr Geelkerken en van de kerkeraadsleden, die aan diens zijde stonden."*

*Doch wat lezen we in de Acta der buitengewone Synode te Assen, 1926, in art. 242? Daarin wordt het afzettingsvonnis aangaande Dr J. G. Geelkerken medegedeeld. En dan staat in dat artikel: „prof. Greijdanus verzoekt aanteekening in de acta dat hij voor stemde onder voorbehoud, dat hij niet instemt met het 2de argument: het verzet tegen de kerkelijke vergaderingen", blz. 93.* *S. G.*

---

5) Ecclesiae quae non sunt incorporatae ejusmodi correspondentiis, libere quidem eas affectant, aut subeunt, siquidem haberi possit: sic tamen ut videant, quid maxime conveniat et expediat, ut affectent praestantinima dona, et abundantes cautelas; nedum ut necessitati et infirmitati suae praesenti sive futurae non consulerent, p. 287.

6) VII *Probl.* An Ecclesia parochialis hujus aut istius loci hodie possit correspondentiam cum tali classe amplecti, pro se et posteris suis in perpetuum; hoc est, ut voluntarius ipsorum contractus, posteros jure divino in perpetuum obliget, ita ut voluntarius ipsorum et antecedens consensus ad continuationem et exercitium istius correspondentiae non intercedat. *Resp.* Neg. Synedrium alicujus Ecclesiae parochialis tantum potest pro se obligare: non pro successoribus; nisi succedente et intercedente simili et libero horum consensu: neque enim posteri nostri magis serva et ἄλογα sunt pecora quam nos. Coecam consuetudinem, successionem et oboedientiam Papatui relinquimus, p. 287/288.

7) VI *Probl.* An ergo cuilibet Ecclesiae semper indifferens et liberum erit observare ejusmodi correspondentiam? *Resp.*..... Ecclesiis, quae correspondentiae jam incorporatae sunt, non est liberum eam deserere, aut intermittere, nisi in casu necessitatis.... haut aliter ac membrum Ecclesiae, cum jam voluntarius se inseruit Ecclesiae huic particulari, non potest suo solius arbitrio et judicio unionem illam abrumpere: sed tenetur stare judicio et potestati corporis illius, cujus membrum esse volunt et quidem additâ hâc stipulatione, ut subjiceret se communi directioni ac disciplinae, p. 287.

8) Caritative et per modum consilii tenentur operam suam conferre pro modulo, sed absque vitio ἀλλοτριεπισκοπῆς: autoritative non tenentur, nisi ex vi initae confoederationis seu combinationis seu correspondentiae, p. 259.

9) V *Probl.* Quodnam sit proximum fundamentum hujus relationis, unionis seu Ecclesiarum et correspondentiae classicae. *Resp.*..... primum fundamentum est, *solum jus et mandatum divinum;* si correspondentia illa abstracte in genere et in se spectetur: *voluntarius autem consensus seu pactum Ecclesiarum* singularium, quae correspondentiae illi incorporantur; si eam spectes concrete, in individuo, et applicative ad tales ac tales singulares Ecclesias, p. 286/287.

---

# UIT DE SCHRIFT

## De richting.

Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zoo zoekt de dingen, die boven zijn, waar Christus is, zittende aan de rechterhand Gods.
Colossensen 3:1.

Zoo wij de levensrichting van den Christen mogen voorstellen door een lijn, dan wordt die lijn bepaald door twee vaststaande punten, — de opstanding van Christus, en Zijn hemelvaart.

„Met Christus opgewekt", — zietdaar het éérste punt. Toen het Hoofd uit het graf rees, kwam heel het Lichaam, gerechtvaardigd en herschapen, uit den dood op. Van elk der Zijnen bracht Christus toen den levensaanvang tot stand. Alle geestelijk leven wortelt in de opstanding van Christus.

En „waar Christus is, zittende aan de rechterhand Gods", — dat is het eindpunt. Met Hem voer heel Zijn Kerk ten hemel. En elk levend lidmaat is eigenlijk reeds dáár. Zijn leven is met Christus verborgen in God.

Door deze twee punten, het aanvangs- en het eindpunt, wordt de lijn van 's Christens leven bepaald. Want het zijn vaste punten; het zijn volbrachte feiten; er komt nooit meer verandering in. „En hééft ons mede opgewekt, en hééft ons medegezet in den hemel". En daarom ligt ook de levensrichting van den Christen met zekerheid gegeven, zooals een lijn vast ligt tusschen aanvangs- en eindpunt. Het leven van Gods kind vindt dan ook zijn beeld in de dagen waarin wij ons thans bevinden, de dagen tusschen Paschen en Hemelvaart. Paaschfeest ligt áchter hem, en Hemelvaart vóór hem. God bracht hem uit het graf der zonde op, en doet hem dáár uitkomen waar Christus is. En zijn levenslijn is dus in richting vastgelegd.

Wel is die lijn niet altijd een rechte. Ach, hoe kan zij afwijken en slingeren; soms zelfs een tijdlang een tegengestelde richting krijgen. Maar dat is dan ook niet het eigenlijke leven van den Christen. Als dát van kracht is — het Paaschleven dat naar Hemelvaart gaat — dan loopt de lijn van beneden naar boven; dan „zoekt ze de dingen die boven zijn". En de Christen gevoelt ook en is zich bewust, dat dit zijn eigenlijk leven is. Gelijk de loop van een lijn in overeenstemming is met de punten die haar beheerschen, zoo is ook bij den Christen het „zoeken der dingen die boven zijn" in innerlijke, levende, heilig-natuurlijke overeenstemming met zijn opwekking en hemelvaart. Het is hem niet vreemd. Het is hem geen gebod op steenen tafelen. Hij heeft de richting van Paaschfeest naar Hemelvaart lief, en belijdt van haar: — daar strekt zich al mijn lust en liefde heen.

* * *

Toch, — hoezeer deze richting in den aard van het nieuwe leven ligt, — niettemin wordt ze ons voorgehouden in den vorm en met de klem van een vermaning.

„Zoekt de dingen, die boven zijn".

Eigenaardig. De aanvang en de uitkomst van des Christens levensrichting zijn vaststaande gebeurtenissen. Het zijn heilsfeiten, die Christus volbracht. En het geloof mag daarin dan ook rusten. Het mag rusten in de opwekking en hemelvaart van Christus, waarin de geloovige onwankelbaar betrokken is. Maar voor het leven daartússchen komt de Heere met een vermaning. En een vermaning houdt altijd een opdracht in, die door óns volbracht moet worden. Ze spreekt van onze verantwoordelijkheid. Ze roept op tot strijd, tot zoeken en streven.

En zoo komt hier schoone leering op voor de levensrichting van den Christen.

Ja, die Christen mag vrijmoedig en geloovig rusten in het werk van Christus voor hem. Hij is met Christus opgewekt, en Christus legde het eindpunt van zijn levenslijn reeds vast in den hemel. Maar dat geloof doe hem toch niet inslapen, en make hem niet zorgeloos. Integendeel, — dat geloof houde hem levend en wakend. Het stuwe hem vanuit het graf der zonde naar den hemel der heiligheid. God verzekert aan den geloovige zijn opwekking en zijn hemelvaart; maar daartusschenin komt Hij met Zijn vermaning aangaande de richting. Want die geloovige leeft nog op de aarde. Hij leeft nog tusschen Paschen en Hemelvaartsdag. En in dit tusschenleven hangt nog zooveel zonde en zwakheid hem aan, en zijn er booze krachten die hem de goede richting willen doen verlaten. Vandaar dat de Heere hier nog komt met Zijn vermaningen. Wel zijn deze aan het nieuwe leven niet vreemd. De Christen herkent ze als zijn diepste begeerte. Zijn levenslijn wordt innerlijk beheerscht door begin- en eindpunt. En indien het geestelijk leven hier tot volle kracht kon komen, dan waren die vermaningen niet noodig; gelijk ze in den hemel dan ook zullen wegvallen. Doch de vleeschelijkheid die ons nog bijblijft, doet ons Gods waarschuwingen en opwekkingen voortdurend behoeven. De Heere wil daardoor onze levensrichting ópwaarts leiden; uit de opwekking naar de hemelvaart; uit het zondegraf naar de volkomen heiligheid.

Dat wij den Heere deze bedoeling dan toestemmen.

„Zoekt de dingen die boven zijn."

En dat wij dit nooit pogen te doen uit eigen kracht; maar de lijn onzer levensrichting laten rusten in haar beide steunpunten; en uit de kracht der opwekking met Christus geloovig zien naar den hemel, waar Christus is.

U. v. A.

# KERKELIJK LEVEN

## „Men" is tegen alle gevoel! (II.)

(De nieuwste misvatting.)

„Men" is helaas in een „uiterste" vervallen zegt Dr van Es (ik citeer zijn art. van „'t Geref. Kerkblad van Leeuwarden", zooals *Prof. Hepp* het overnam in „Credo").

„Men" ging soms alle waarde aan het gevoelsleven ontzeggen.

Men mocht zelfs 't woord „gevoel" niet eens meer gebruiken.

***

Natuurlijk is er niemand in onze Gereformeerde Kerken te vinden, die dit zoo ondernomen heeft. Strijden voor het verstand tegen het gevoel, en dan wel door uitsluiting van het gevoel.

Deze manier van strijden tegen psychische en logische functies kan alleen voorkomen in de school der psychologisten, die alles psychologisch willen bekijken. Maar wélke psycholoģist onder ons heeft nu tegen het gevoel bezwaar gemaakt?

Neen, de spits van dit boos gerucht wijst stekelig heen naar de bestrijders van het subjectivisme.

Dr van Es citeert geen uitspraken-in-verband van bovengenoemde „men"s. Dat is maar goed ook, want als hij volledig en zakelijk citeerde, zou het uitkomen, dat de strijd tegen het subjectivisme juist met veel gevoel des geloofs en met aanroeping des Heeren en in verdrukking om Christus' wil wordt gevoerd. Hij zou den Friezen dat niet kunnen verbergen. Tenzij hij in de zonde viel van diegenen, die de woorden der schrijvers zoo citeeren, dat er wat ánders uit te concludeeren valt, dan wat er in ligt.

Intusschen wekt het stukje van Dr van Es den indruk (voor degenen, die niet op de hoogte zijn), dat degenen, die het tegenwoordig opnemen tegen het geheele front van subjectivisme, menschen zijn, die „het getuigenis des harten", waarvan het Avondmaalsformulier spreekt, niet in hunne harten willen gevoelen. En hij haalt als voorbeeld aan uit den Catechismus, dat deze spreekt van „het beginsel der eeuwige vreugde, dat de geloovige in het hart gevoelt".

En „zélfs" in de Dordtsche Leerregels, die volgens sommiger oordeel misschien wel het meest intellectualistische neiging (?) zouden hebben, staat er van „gevoelen", zegt Dr van Es.

Gevoelt *hij* niet, hoe dwaas dat is, om het woordje „gevoel" op te zoeken in de Belijdenisschriften, met een gezicht van... nu zal ik dien bestrijders van het subjectivisme eens laten zien, dat er óók gevoeld moet worden![1])

Want de strijd voor de waarheid Gods in onze dagen zal juist, als de Heere ons bekeert van die vereering van de subjectiviteit des menschen in zijn gevoelens en denking enz. enz., die strijd zal ons juist verlossen van doodigheid des gevoels bij bevindelijken en van dorheid der denking bij de scholastieken en van voortdurende wiegelingen des balanceerenden broeders.

Overal waar Gods Woord weer vol majesteit spreken gaat tot de onder-het-Woord zich stellende subjectiviteit des menschen, daar is verlossing voor zijn gevoel en voor zijn verstand en voor heel den mensch. Dan kan de man van zelfbespiegeling, die zijn gevoel gaat aankijken

---

1) Zie de noten bij het voorgaande artikel. Red.